

2024-04-13

# Högskoleprovet

## Provpass 1

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

## Verbal del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

**Börja inte med provet förrän provledaren säger till.**

**1. dispyt**

- A brist
- B gräl
- C tvekan
- D besvikelse
- E undantag

**2. angeläget**

- A tydligt
- B utmanande
- C informativt
- D noggrant
- E viktigt

**3. supplement**

- A överskott
- B urval
- C innehåll
- D tillägg
- E understöd

**4. aktad**

- A respekterad
- B högtidlig
- C artig
- D försiktig
- E undanskymd

**5. rata**

- A granska
- B avvisa
- C fastställa
- D ifrågasätta
- E samordna

**6. illa åtgången**

- A helt uttorkad
- B nästan slut
- C mycket ledsen
- D svårt angripen
- E lämnad utanför

**7. bärkraft**

- A avlagring
- B prestation
- C tryck
- D hållbarhet
- E försörjning

**8. vegetera**

- A tala gåtfullt
- B vara generös
- C leva i överksamhet
- D besvåra i onödan
- E sprida oro

**9. egalitär**

- A jämlik
- B tillfällig
- C obekymrad
- D välvillig
- E ursprunglig

**10. kavalkad**

- A kort historia
- B utvald grupp
- C lång rad
- D tapper skara
- E begränsad mängd

## Vesiklars betydelse

De blodkärlsinflammationer som kallas vaskuliter leder oftast till ett relativt mildt sjukdomsförlopp, men de kan i vissa fall vara livshotande. Denna ovanliga grupp av autoimmuna sjukdomar brukar behandlas med kortison och olika typer av cellhämmande läkemedel, men kanske kan ny kunskap om vesiklar öppna nya möjligheter.

– Genom att blockera vesiklarnas aktivitet har vi sett att inflammationsprocessen bromsas upp, säger Maria Mossberg, forskare vid Lunds universitet.

I sin forskning har Maria Mossberg, som också arbetar som barnläkare vid Skånes universitetssjukhus i Lund, kunnat visa att vesiklar kan sprida inflammationen vidare i kroppen.

– Kroppens immunceller skickar iväg vesiklarna i blodcirkulationen, och dessa fungerar då som budbärare och signalerar till övriga delar av kroppen att dra igång immunförsvaret.

För att studera vesiklarnas effekt odlade Maria Mossberg i ett laboratorium celler från blodkärl och fäste dem på ett konstgjort blodkärl. Blodplasma från människor med vaskulit passerade genom dessa blodkärl och cellerna producerade då fler vesiklar. Hon identifierade också receptorer, mottagare, på vesiklarnas yta.

– När vi tillförde substanser för att blockera vesiklarnas receptorer bildades färre vesiklar och den inflam-

matoriska processen bromsades upp, förklarar Maria Mossberg.

Substanserna som hon har testat är läkemedel som redan används vid andra sjukdomar.

– Det krävs mer forskning för att ytterligare studera effekt och säkerhet, men det skulle kunna bli ett nytt sätt att behandla vaskulitsjukdomar, säger hon.

Vesiklar finns normalt i kroppen och är inblandade i kommunikation och transporter inom och mellan celler. De kan också fungera som sopbilar och frakta ut avfall från cellen. Gemensamt för dem alla är att de skapas genom en avknoppning av cellmembranet. Innehållet kan dock vara olika; cellen vill bli av med något (ett slags rengöring), eller så vill den sprida något till en annan cell.

– För cellen är det ett sätt att överleva.

Maria Mossberg beskriver vesiklarna som en joker i kroppen. Forskarna har känt till dem länge, men de är väldigt små och svåra att mäta, så kunskapen om dem är liten.

– Allteftersom den tekniska utrustningen blir bättre får vi också mer kunskap om dem. På flera håll pågår nu forskning om vesiklar och hur dessa är inblandade i bland annat cancersjukdomar och hiv.

FREDRIK HED

## Uppgifter

**11. Vad av följande är vesiklar ett exempel på, om man följer textens resonemang?**

- A Att ett kroppsligt förlopp kan rubbas utan egentlig orsak.
- B Att cellerna kan använda en och samma process för olika syften.
- C Att kroppsegna ämnen kan bromsa en pågående sjukdomsprocess.
- D Att främmande ämnen kan både skada och stärka cellerna.

**12. Vad skulle kunna bli användbart vid behandling av vaskulit, enligt Maria Mossbergs forskningsresultat?**

- A Ökad aktivitetsgrad hos vesiklar.
- B Speciellt odlad blodplasma.
- C Redan tillgängliga mediciner.
- D Vesiklars rengörande funktion.

## Skogsbruk på villovägar

Skogsindustrins företrädare framhåller ofta att svenskt skogsbruk är miljövänligt och bedrivs på ett ekologiskt hållbart sätt. Detta trots att den naturhänsyn som tas i skogsbruket är starkt fragmenterad med endast spridda hänsynstråd kvarlämnade på hyggen, små hänsynsytor och till viss del frivilligt avsatt areal (inte officiellt kvalitetssäkrad). Ett sådant skogsbruk är inte långsiktigt hållbart utan tvärtom starkt utarmande. Något som bekräftar av forskningen, som entydigt visat att många hotade skogslevande arter behöver större sammanhängande naturskogar med naturliga störningar. Skogsbrukets påverkan genom avverkning av naturskogar och miljöer för missgynnade och hotade arter minskar våra skogars biologiska mångfald. Dessutom sker avverkningen ofta ända in på nyckelbiotoper och naturreservat, trots att skyddszoner behövs för att motverka de "kanteffekter" som kan uppstå intill hyggen.

Att vissa arter gynnas av att små hänsynsytor och hänsynstråd lämnas är självklart och inget bevis på ett hållbart skogsbruk. Den kritiska frågan är istället hur den långsiktiga överlevnaden för de hotade och missgynnade arterna ser ut vid olika skogsbruksmodeller. I Sverige saknas till stor del forskning på detta område. Detta gäller framför allt i de södra delarna av landet, där läget är särskilt allvarligt då många hotade arter endast finns kvar i små fragmenterade populationer. Teoretiska modeller och empiriska fakta visar att den starkt fragmenterade hänsynen i dagens skogsbruk är sämre på att bevara den biologiska mångfalden än modeller med mer koncentrerad hänsyn. Forskning har dessutom visat att hänsynsnivån i svenskt skogsbruk är alltför låg, vilket gäller även för det certifierade skogsbruket.

Grunden för dagens skogsbruk, "den svenska skogsbruksmodellen", lades år 1975. Då lagstiftades det om att storskaligt skogsbruk ska bedrivas i nästan alla våra skogar, samtidigt som en generell hänsyn ska tas till enstaka träd och vissa naturmiljöer. Under 1990-talet förstärktes modellen genom politiska beslut och genom frivilliga miljömärkningssystem (FSC och PEFC). Större delen av de skogar som omger oss och som kommer att växa upp är präglade av denna storskaliga modell med kalhyggeskogsbruk och en mycket schablonartad naturhänsyn. Dagens skogslandskap styrs i stort sett enbart av skogsindustrin, den gamla skogsvårdslagstiftningen och av myndigheten Skogsstyrelsen.

Målet med skogspolitiken är hög virkesproduktion samtidigt som den biologiska mångfalden ska bevaras. Den svenska modellen antogs dock utan vetenskaplig grund och bygger på att hänsynen till naturen ska ske på frivillig bas. Virkesproduktionen däremot styrs genom

tydligare lagkrav. Påståendena att modellen ur miljösynpunkt har fungerat kan nog ses som ett önsketänkande och en politisk förhoppning. En starkt bidragande orsak är skogsindustrins krav på ett rationellt skogsbruk med stora arealer "industriskogar" anpassade till pappersindustrins behov. Detta står i motsatsförhållande till bevarandet av biologiskt rika skogar.

Det är illa att modellen antogs utan vetenskaplig grund. Än värre är att det under den långa tid modellen funnits inte har bedrivits någon omfattande forskning eller miljöövervakning av dess effekter på naturen. Den forskning som trots allt har gjorts visar dock, i likhet med miljömässiga expertbedömningar och utvärderingar av situationen för den biologiska mångfalden, att det råder en allvarlig utarmningssituation. Över 2000 skogsarter är rödlistade eller saknar gynnsam bevarandestatus. Många värdefulla naturskogsmiljöer är hotade och minskande. Särskilt allvarligt är det för många av de skogsnaturtyper som finns utpekade i EU:s naturvårdsdirektiv. Skogsavverkningar gör att de nu minskar i areal trots att detta står i strid med EU:s miljölagstiftning.

I en av Sveriges lantbruksuniversitet och forskningsinstitutet Skogforsk nyligen publicerad sammanställning av forskning kring skogsbrukets effekter framkommer att det svenska skogsbruket är utarmande och att dagens schablonartade hänsyn är alltför bristfällig. Det går inte att med de skogsbruksmetoder som används idag klara miljömålen och kraven på bevarande av skogens biologiska mångfald. Trots detta har utvärderingen tagits till intäkt, av exempelvis skogsnäringen, för att den svenska modellen fungerar då den visar att vissa skogslevande arter klarar skogsbruket. Att en stor mängd arter missgynnas och hotas och att det saknas långsiktig forskning talar man dock tyst om. Istället fortsätter man att måla upp en bild av svenskt skogsbruk som hållbart och ett internationellt föredöme. En verklighetsbild som växt sig stark genom bland annat en stark kollegialitet.

För att det svenska skogsbruket ska bli långsiktigt hållbart anser vi att det måste förändras i grunden, samtidigt som avverkningstrycket på skogslandskapet måste minska. Ett nytt skogsbruk, varierat och byggt på metoder och inriktningar som präglas av en stark och specifik artinriktad miljöhänsyn, måste utvecklas och införas. Arealen produktiv skogsmark som långsiktigt används enbart för naturvård måste öka betydligt, särskilt nedan fjällskogarna. En omfattande naturvårdsinriktad forskning och en nationell miljöövervakning måste upprättas i syfte att övervaka och utvärdera skogsbrukets effekter. Det gäller inte minst vad som händer med de rödlistade arterna; idag kan vi för de flesta bara använda expertbedömningar.

Skogsnäringen har haft över 40 år på sig och ännu inte lyckats nå ett hållbart skogsbruk. Istället har man skapat ett biologiskt starkt fragmenterat skogslandskap. I den konsekvensanalys (SKA 15) som Skogsstyrelsen tagit fram redovisas en än mer biologiskt skrämmande framtid med sänkta avverkningsåldrar och ökad areal med täta granplanteringar. Det brukade skogslandskapet verkar bli alltmer ensartat i framtiden. Skog över 80 år kommer att saknas utanför reservat, åtminstone i södra Sverige. De täta virkesplantagerna gör också att bär- och svamprik skog blir en bristvara.

Det är dags att skogsindustrins monopol i skogen bryts upp och att ett gemensamt samhällsansvar tas för vår skog, vår gemensamma naturresurs. Detta genom att naturvårdens företrädare, miljölagstiftningen och Naturvårdsverket ges ett betydligt större inflytande över skogen än vad man har idag. De sista kvarvarande skogarna med höga naturvärden måste bevaras, arterna skyddas och skogslandskapet restaureras.

MICHAEL NILSSON, SVEN G NILSSON, PER PETERSSON

## Uppgifter

**13. Vad påpekar textförfattarna om de hänsynsytor som av naturvårdsskäl undantas från avverkning?**

- A De är alltför olika och inte tillräckligt artrika.
- B De är inte unika nog att klassas som nyckelbiotoper.
- C De är inte placerade där hotet mot skogen är som störst.
- D De är alltför utspridda och inte tillräckligt stora.

**14. Vad kritiserar textförfattarna när det gäller "den svenska skogsbruksmodellen"?**

- A Att modellen har en otydlig målsättning.
- B Att det råder obalans mellan skogsnäringens och naturvårdens intressen.
- C Att modellen bygger på otidsenlig forskning.
- D Att det saknas visioner om skogslandskapets framtid.

**15. Textförfattarna anser att den svenska skogen inte brukas på ett hållbart sätt i dag. Vad uppfattar de som det huvudsakliga problemet?**

- A Produktionstakten, som ständigt minskar den totala skogsarealen i Sverige.
- B Skogsindustrins utsläpp, som sprider farliga ämnen i ett ömtåligt landskap.
- C Sättet att avverka, vilket allvarligt skadar den biologiska mångfalden i skogen.
- D Avsaknaden av oberoende forskning, vilket leder till ett ensidigt skogsbruk.

**16. Vilken av följande förändringar av det svenska skogsbruket efterlyser textförfattarna?**

- A Att EU:s naturvårdsdirektiv anpassas till svenska förhållanden.
- B Att forskningen inriktas på att utveckla alternativ till skogsråvara.
- C Att den produktiva skogsmarken utökas och blir mer enhetlig.
- D Att skogsbolagens påverkan begränsas och att andra samhällsintressen ges större utrymme.

## Det finns ett hem dit stormens brus

Jag var ju inte precis van att ha slips så det kändes ju. Trångt. Som om morsan försökt knyta helt halsen av mig för att stoppa alla svärorden från att komma ut just idag. Och nysvartkostymen också. En med kuddar inuti som skulle vara axelbreda och fylla ut tomtyget lite. En kostym att växa i, med upplagda byxor. Att ha till konfirmationen min, sen i sommar, också. Så. Fast det var bara februari och jag var inte precis på god fot med nån gud, för min morfar var död.

Men hon satt där i kapellet, morsan, på första bänk och rättade till filten över mormor, och dalta, fast tanten skulle ha haft det bättre om hon fått stanna på sjukhemmet över det hela. Inte sådär bli utdragen genom snön för att sitta med rullstolen i mittgången och inte förstå vem som. Vad som. Att det ju var morfar. I lådan där frammanför henne nu. En Arnt Adolf Moström, pojken från Vargträsk. Han som mormor slösat bort sig på, som morsan sa. En som la hela förtjänsten från sin första vinter i skogen på en svartblank nygitarr, skokrämsgitarren kallad, och for runt med den på varenda dans och missionsmöte som fanns.

Och förbannat trångt i halsen är det. Nästan en gråtklump. Som när jag var en lillunge bara. Och jävla skit som, för alltihop. Och för morsan som, sådär hur hon håller på. Torkar med vitnäsduken där underläppen mormors hänger lite, som på en häst nästan. Jo. Morsan torkar hela hakan denna. Duttar på. Och daltar.

Så.

Men dirigerar minsann också. Inte ens farsan fick ha bruna skor idag, fast de svarta var:

– Lika små nu som vid bröllopet!

Enligt honom.

Nej. Det ska vara. Som gitarrsvart. Fast alla vet att hon tycker bättre om cerise själv.

Noga. Fast ingen jävel ser oss. Utom han därframme och hon, morfars flamma, därbak. Vi är inga här, utom dom, och familjen. Hela familjen i och för sig, för moster Iris är utsläppt från dårhuset också. Farsan och jag var till Ume och hämta hem henne i morse. Och jag fick ta mig väntrumskaffe i en vit plastmugg och nyåkerskakor, medan farsan stod invid glasluckan och förklara, först för en, och sedan för nästa kärring som blev inringd av den första på nåt vis. Men dagpermission ändå. Ett okej till slut. Och farsan fick skriva på papper innan vi kunde åka också. Lånepapper sådär. Vi har henne till klockan sju.

Min mosters hår har lång ljus utväxt innerst, men mest är det färgat rödbrunt och flätat som på en flicka, i två flätor. Hon har en stor blåmönstrad ylletröja under den prassliga sommarkappan i bilen, men sedan svart linne

och svarta byxor bara, i kapellet. Inte någon kjol eller nåt som morsan. Ingen bh heller. Och Iris röker sina Camel var-hon-vill, även under tiden andakten pågår.

Dom hade en brorsa förut, systrarna, en som liknade mig. Men han gick inte att behålla. Han placerades som fosterbarn i Bastuträsk och blidde påkörd av tåget. På bilder ser han ut som en jävla Elvis. Med skokrämsgitarren morfars och den där frisyren, på gräsmattan bakom deras hus. Mormor kallade oss båda bara för pajken, förut:

– Men hur ä de me pajken då?

Så.

Och hon menade då alltså honom, sonen sin, eller mig, dottersonen, vilken som. Fram till sista hjärnblödningen. Nu kan hon säga några ord bara. Sådadanär ord från när hon var barn i Umbyn. Från innan n'Arnt och före teveservicen med guldkant och läskflaskorna jag brukade få hämta mig i källartrappan hemma hos dom. Hos mormorn min, och han, morfar Arnt.

Men bara dumord nu, från en idiottid utan el.

Och morsan är en idiot. Broderar skitfula korsstygnrenar och kåtor och sätter upp det i gummimiramar av rött, och ibland grönt, under väggeklockan i köket. Vill vara särskild på nåt vis. Vika ut det där gamla.

Och jag vill faan inte föreställa mig morfar i den där lådan. Och prästen bara säger, och säger, och säger, saker:

– Jesus. Bla, bla.

– Vila. Yttersta dagen.

Han försöker låta allvarlig, som om han talar om en nära vän, en viktig man, och. Slipsen! Den måste lös snart. Dessutom fryser vi alla. Moster Iris sitter och håller om sig själv. Farsan har ett ben som darrar. Mormor gråter. Och morsan duttar sin morsa i ansiktet med näsduken än, det bara håller på.

I psalmerna hörs mest morfars flamma. Det enda nöjet här är att småglo på henne, för hon rödnar i hela ansiktet och tittar ner då. Skäms väl. På byn säger folk att det hände i sängen hos henne. Som under tiden dom låg med varann då. Att morfar dog av kåthet. Utmattad. Men sådana synder nämner inte prästen. Bara omtänksam far och saknad make. Annan smörja. Inte en lista på spänningar precis.

Inte ens musiken morfars. Så att. Som inget.

Men till slut är det över. Vi har ganska bråttom. Morsan har gjort älgsteken med rönnbärsjelé och mandelpotatis hemma. Vi ska äta. Sen till både hemmet och dårhuset också, i lagom tider.

Men ändå. Flamman, Gun, går fram till morsan med plastkassen hon håller i. Och dom står där, ett par meter från kapelldörren i skenet av utelampan. Dom två. Och flamman försöker säga något. Att Zündappen är till be-

svär, eller kanske att. Tja, i alla fall nåt. Nåt som gjorde att morsan skulle ha flugit på na, om morsan nu varit en sån som visa nåt ibland.

Men farsan sa bara:

– Åk me na du Tommy och hämt'an.

Så att.

Och jag fick stå en bit ifrån och hålla plastkassen hennes medan flamman skrapa alla rutorna på sin hundraförtitvåa. Jag fick stå över älgsteken, och bara se på när hon rörde sig sådär runt bilen. Stå och undra. Och inte så värst gammal var hon, eller så. Vad jag kunde se. Som moster Iris kanske, fast med lite mera kropp och hud och så. Större.

Sen satte vi oss i bilen och frös en stund, för skiten ville inte starta så hon fick pumpa på gasen och ha sig. Men sen så. Och varmluften kom igång efter ett tag. Svetten bara rakt genom min vitskjorta, och nykavajen också, faktiskt. Fick loss slipsen i alla fall och så ner i

fickan med den. Lite luft ändå. Och bilradion också. Men hon var som tyst. Och jag med.

Självklart skulle Zündappen bli min nu. Och den var ju som van. Hittade nästan själv hem till henne, om, ifall att.

Och när vi hade kört förbi tågstation där i Nyåker sa jag:

– Du?

Men hon var som blyg av sig och sa inget.

Snön föll. Och flingorna var vita i strålkastarljuset men syntes inte alls i mörkret bredvid oss. Jag stack fingret genom plasten i kassen hennes. Alltså först en seg slags grop i handtaget bara, men sen flera fingerhål, utan att det var meningen riktigt, utan bara, ändå, som blev.

Och det var vid Ledusjön hon bodde. I ett vitputsat hus med farstubro av järn.

STINA STOOR

**Zündapp** = mopedmärke

## Uppgifter

### 17. Hur förhåller sig Tommy till sin morfar, att döma av hans tankar under begravningen?

- A Han dömer morfadern för dennes livsval och begravningen väcker hans ilska.
- B Han är ointresserad av morfadern och drömmer sig bort under begravningen.
- C Han tänker på sin morfar och känner att begravningen inte gör honom rättvisa.
- D Han beundrar sin morfar och tänker under begravningen på hans liv.

### 18. Vilket svarsförslag överensstämmer bäst med hur Tommy uppfattar sin mor?

- A Hon är svartsjuk och tänker mest på sig själv.
- B Hon är dominant och noga med detaljerna.
- C Hon är självuppoftande och döljer sina egna behov.
- D Hon är nonchalant och vill framstå som finare än hon är.

### 19. Vilken mening sammanfattar begravningen bäst, om man utgår från textens beskrivning?

- A Det är en enkel ceremoni med endast närmast sörjande och en opersonlig präst.
- B Det är en högtidlig begravning med upplädda besökare och en värdig präst.
- C Det är en stillsam ceremoni utan musik med en kortfattad präst.
- D Det är en sorgtyngd begravning med gråtande deltagare och en empatisk präst.

### 20. Vilken är den rimligaste tolkningen av Tommys tankar och beteenden efter begravningssceremonins slut?

- A Att han är nyfiken på Gun.
- B Att han struntar i Gun.
- C Att han tycker synd om Gun.
- D Att han är sur på Gun.



## MEK – Meningskomplettering

21. Flera av berättelserna i Eva Adolfssons essäsamling *Till skilda orter* (1998) tycks vara självbiografiskt \_\_\_\_.
- A engagerade
  - B beroende
  - C sammanhållna
  - D förankrade
22. Det nya med detta sätt att ta fram en översiktsplan är att innehållet ska vara baserat på uppdaterade och relevanta \_\_\_\_\_. Dessutom fungerar planen som ett verktyg för att \_\_\_\_\_ de lokala aktörerna, och därmed fånga upp medborgarperspektivet.
- A kartor – moderera
  - B fakta – reglera
  - C data – involvera
  - D studier – exkludera
23. Förslaget till \_\_\_\_\_ av den gamla trädgården utgick från de rådande förutsättningarna, och \_\_\_\_\_ de möjligheter till \_\_\_\_\_ och bevarande som ändå fanns.
- A odling – bortsåg från – gårdsförsäljning
  - B restaurering – tog fasta på – återställande
  - C uthyrning – gav näring åt – arbetstillfällen
  - D skötsel – fann tröst i – nyskapande
24. Hur en röst \_\_\_\_\_ rent akustiskt beror på en mängd olika faktorer. Därför är det svårt att hitta allmängiltiga och objektiva \_\_\_\_\_ för röststatus som skulle kunna användas kliniskt och pedagogiskt.
- A ter sig – kriterier
  - B gör sig – valörer
  - C står sig – nyanser
  - D rör sig – normer



25. 1842 års folkskolestadga medförde att nästan alla svenska barn lärde sig läsa, skriva och räkna, vilket var \_\_\_\_\_ i modernitetsbygget.
- A omvittnat
  - B bristfälligt
  - C ovärderligt
  - D framställt
26. Innan resan kunde \_\_\_\_\_ måste segelfartyget *Endeavour* föras till den nederländska kolonin Batavia för en reparation som tog två månader \_\_\_\_\_.
- A utformas – i beslag
  - B återupptas – i anspråk
  - C genomdrivas – i retur
  - D avhandlas – i beredskap
27. Lewi Pethrus fungerade som representant för Pingströrelsen, och hans fysiska närvaro blev ett tecken på att den nya församlingen tillhörde rörelsen. Pethrus symboliska kapital var med andra ord så starkt att han personligen \_\_\_\_\_ Pingströrelsen.
- A besjälade
  - B frammanade
  - C ledsagade
  - D förkroppsligade
28. Varje språk uttrycker en egen \_\_\_\_\_. Det ger inte en avbildning punkt för punkt av den utomspråkliga verkligheten, utan lägger ett \_\_\_\_\_ över verkligheten, vilken alltså inte avbildas, utan \_\_\_\_\_.
- A tidsanda – lager – förvrängs
  - B världsbild – raster – tolkas
  - C livsstil – filter – beskrivs
  - D synvinkel – mönster – nyanseras

29. Allt som du och jag vet är inte \_\_\_\_\_ i den meningen att vi kan formulera vad vi vet. Mycket av vår vardagskunskap är \_\_\_\_\_ eller så kallad tyst kunskap.

- A aktuellt – inaktuell
- B aktivt – retroaktiv
- C explicit – implicit
- D ordinärt – extraordinär

30. Åklagarens besked var oväntat och ledde till spontant jubel hos många Baltimorebor, som \_\_\_\_\_ hade väntat sig ännu ett frikännande av våldsamma poliser.

- A luttrat
- B kaxigt
- C prompt
- D ivrigt

## Daylight Saving Time

Ask Americans why they still turn their clocks backward and forward twice a year, and they'll likely cite the same reason: farmers said they needed more daylight in the field. This, however, is mostly a myth. While the farm lobby did participate in the policy debate a century ago, they were actually lobbying *against* daylight saving time (DST). So who lobbied for DST if not the farmers? Industrialists and politicians, including President Woodrow Wilson, who thought that increasing daylight hours would decrease demand for electricity. Data remains mixed on whether DST does, in fact, reduce energy consumption to a significant degree. But it has succeeded in another one of its initial goals: getting more people to shop. That trend continues for many retailers today.

### Question

- 31. What is implied here in connection with DST in the U.S.?**
- A Farmers were reluctant to take a stand in the early 20th century.
  - B Its introduction had a number of unforeseen consequences.
  - C It has received strong support from the energy lobby over the years.
  - D More daylight hours had a positive effect on commercial profits.

## Yawning Birds

Many vertebrates yawn – but only humans, dogs, chimps and a species of rodent find yawns contagious. Now we can add budgies to the list. Researchers placed budgies in adjacent cages, either with a barrier between them or with nothing obstructing their view. When the birds could see each other, they were around three times as likely to yawn within five minutes of a yawn from their neighbour. Videos of budgies yawning also caused them to follow suit. Contagious yawning is linked with empathetic processes, according to researchers, so the finding suggests social non-mammals may have basic forms of empathy.

### Question

- 32. What, specifically, is new about the research reported?**
- A Yawning has been found to catch on more easily than previously thought.
  - B Apparently, showing signs of empathy is not exclusive to mammal species.
  - C Empathy is widespread among humans as well as most animals.
  - D Most likely, only animals kept as pets are able to imitate yawning.

## Something to Laugh About

Perhaps it is the hours spent in archives or sipping tea at conferences, but there can be few who value old jokes as much as historians do. The first efforts to recover the humour of the past were made in the 1970s with the early stirrings of cultural history and, since then, it has become a well-trodden path to explore past mentalities. Laughter is a fundamental human characteristic – the very thing that separates us from animals, if you follow Aristotle – but the subjects we see fit to laugh at change over time. The theory is simple: if you can ‘get’ the jokes of the past, you can understand the interests and sensibilities of the people who inhabited it.

Penelope Corfield set out to do just this in her 1997 article, ‘Laughing at the Learned’. Taking readers on a romp through 18th- and 19th-century jokes about lawyers, medical experts and clergymen, Corfield exposed the degree of anxiety felt at the increasing power of the ‘learned professions’. They occupied a privileged position by virtue of their specialist knowledge and were thus well placed to take the laity for a ride, should they be so inclined. Jokes, argued Corfield, were a means both to voice discontent and to fight back. By serving up a barrage of ‘hostile wit’, ordinary people could exercise ‘informal moral controls’.

Would the people telling the jokes have agreed with this assessment? As research has developed, the field has broadened to consider not just what was funny in the past, but also what people thought about their jokes. It has become clear that, between the 16th and 18th centuries, laughter was subjected to a degree of fascination and scrutiny seldom matched before or since. It occupied some of the finest minds of the period, from Thomas More to Thomas Hobbes, John Locke and Jonathan Swift: all penned their thoughts on our risible faculty. Amid the theories, we find some strong support for Corfield’s thesis. The notion that satire generated a species of laughter that was corrective in impulse had been established in Antiquity and was upheld in Renaissance England, so that by the 18th century it was commonplace. Yet this

alone does not explain the rampant popularity of jokes at the expense of the powerful.

Along with the learned professions, politicians were (as ever) easy targets: those deemed unprincipled or self-interested might find themselves likened to a weathercock that turns its backside upon every wind, or a Thames waterman who looks one way but rows another. There were jokes about elites and their fashions: strutting fops so doused in orange-flower perfume that they had to keep up a swift pace for fear of suffocation. And jestbooks contained countless tales of plucky underdogs outwitting a social superior.

The frequency of such jokes was not lost on contemporaries and it prompted deep consideration of laughter’s causes. One of the key theories was that we laugh when we perceive ill-suited pairings of ideas, images or situations. In particular, the Scottish philosopher Francis Hutcheson believed that there was something comical in juxtaposing an object, person or event of great seriousness with one that was not. Thus, he observed, ‘any little accident befalling a person of great gravity’ would do the trick every time. The ‘dirtying of a decent dress’ would fit the bill, but so too would seeing the great and good humbled. Indeed, one newspaper article in 1741 conceded that ‘nothing is so exquisite an intellectual tickling’. Laughing at the powerful was not just a ‘pointed weapon’; it was also supremely enjoyable.

Perhaps this also explains why – as Corfield noted – our tendency to laugh at experts lives on, even if the particular experts bearing the satirical brunt vary from one news cycle to the next. When Corfield was writing in 1997 it was the nation’s teachers; now they are off the hook, but a wave of ‘anti-establishment’ sentiment has brought many others into the firing line. It will be up to historians of the future to make sense of our times, but our jokes will provide them with a good starting point. There will be no shortage of material.

KATE DAVISON, HISTORY TODAY

## Questions

**33. What is the main point in the first paragraph with regard to the study of humour?**

- A There is increasing evidence that the use of humour is a uniquely human trait.
- B In recent years, the way the Ancient Greeks explained humour has basically been refuted.
- C Throughout history and across regions, the targets of humour have been remarkably similar.
- D There are arguments that humour provides a gateway to the reasoning of former times.

**34. What is Penelope Corfield's conclusion concerning 18th- and 19th-century jokes?**

- A They were used as a way to oppose the dubious attitudes of people in power.
- B They were above all used as a distraction to endure otherwise troubled times.
- C They were subjected to attempts by the church to censor them.
- D They were often based on attempts by the elite to impose stricter moral rules.

**35. What is said about the targets of jokes in 18th-century Britain?**

- A They were mainly found among royalty and the established nobility.
- B They represented the same professions as in other periods.
- C They were basically people of high prestige in society.
- D They shifted dramatically from the learned to politicians and the clergy.

**36. What was one of the main arguments concerning the basis of humour among 18th-century scholars?**

- A Humour stems from clever use of unexpected contrasts.
- B The best pieces of humour originate in authentic events.
- C Humour is usually related to highly unlikely coincidences.
- D The origin of humour is similar to philosophical reasoning.

**37. What is concluded regarding humour in the 18th century?**

- A It became more uniform due to the spread of newspapers.
- B It had a political dimension rarely seen in other historical periods.
- C It was associated with opposition as well as pure entertainment.
- D It was probably more widespread than in any other period in British history.

## Bone Fractures

Antidepressants may be bad for your bones. People who take some selective serotonin reuptake inhibitors have been found to have a higher risk of fractures, but it wasn't clear whether this was due to the drug or their depression. Now researcher Patricia Duce and colleagues have found that giving mice fluoxetine – the active ingredient in Prozac – for six weeks causes them to lose bone mass. The team identified a two-stage process by measuring bones, blood and gene activity. During the first three weeks, bones grew stronger as the fluoxetine impaired osteoclasts, cells that usually deplete bone tissue. But by six weeks, the higher levels of serotonin prompted by the drug disrupted the ability of the hypothalamus region of the brain to promote bone growth. Duce says this two-phase pattern is also seen in people.

## Nevada

Nevada has been described as 'a laboratory for how Americans define freedom'. When settlers arrived, the land's native peoples broadly comprised the Northern and Southern Paiute, Washoe and Western Shoshone people. In 1860, the Pyramid Lake War was fought between allied native forces and victorious US Army-backed settlers, who had been exerting their freedom by usurping Paiute grazing land and disrupting food supplies.

### Question

- 38. What can be concluded in relation to depression, antidepressants and bone fractures?**
- A Long-term effects of antidepressants are completely different from short-term effects.
  - B Mouse experiments are questionable as evidence for long-term human reactions to antidepressants.
  - C Depression leads to higher fracture risks in the long term but not in the short term.
  - D Antidepressants and depression seem to be equally bad for human bones in the short term.

### Question

- 39. What is implied here about the US colonization of Nevada?**
- A It was less brutal than in many other North American regions.
  - B It was simplified by internal conflicts among the native peoples.
  - C It was a conflict featuring native tribes on both sides.
  - D It was typical of how America was conquered in the 19th century.

## White Elephants

Rare, pale-skinned elephants were long considered sacred in Siam (modern-day Thailand), appearing on flags and symbolising royal power. Yet the pachyderm came at a price. Such was their prestige that they could not be used for work, and they required expensive food and specially made housing. According to legend, the kings of Siam presented a white elephant as a punishment-in-disguise to an unruly courtier. They had to accept the gift as a great honour, all the while knowing it would cost them a fortune. Although it is more likely that courtiers cared little for the cost, and it was actually foreign travellers who balked at the amount spent on an elephant, we still use the term to mean an expensive, useless item that is more trouble than it's worth.

## Question

- 40. What is implied here about the expression 'white elephant'?**
- A It is unlikely that it originated in Siam or Thailand.
  - B It symbolizes the historical resistance against royal authority.
  - C It is associated with sought-after awards from the kings of Siam.
  - D It comes from outsiders' impression of the elephants' costly upkeep.